

navadnejše konvencije, brez refleksij in brez sledu duhovite poze — prav ta vas v sedanjem času tako posebno vznša in razveseljuje, danes — pravim — ko se naivna umetnost vsled naše kulture pojavlja čimdalje redkeje in ko avtokritika, starejšim mojstrom v tej moderni meri neznana, že v kali uduši marsikateri polet direktne umetnosti.

Talent take vrste, ki očitno ustvarja jako lahko, bi dospel do cele veljave seveda šele z delom, ki bi zahtevalo uporabo vseh moči in popolnega sodelovanja inteligencije, ne samega nediscipliniranega instinkta. »Skizzy« so zanj opasna tvorba ter zapeljujejo k površnostim, ki poleg direktno čutenih in hipoma, toda določno ujetih krasot kar presenečajo. Kjer skladatelj ne očrtava zgolj, kakor, recimo v rapsodističnih, samo očrtanih zadnjih proizvodih, temuč kjer misel premišljeno razvija, ondi spada njegovo delo radi svoje sveže barve vsekakor k najizbornejši naši produkciji. Vobče pa so »Skizzy« jako ugoden material za spoznanje nadarjenosti ter ponujajo igralcu, če bi tudi ne razpolagal s posebno glasovirsko tehniko, ravno tako lahek užitek, kakor je bila bržčas skladatelju lahka njih ustvaritev in njih glasovirna stilizacija, priprosta, zveneča, ki ne dela prstom nikakih posebnih težav.

V »Daliboru« (Praga 14. junija 1902).

K. Hoffmeister.

Upodablajoča umetnost

Slikarja Jakopič in Grohar sta bila preteklega meseca razstavila pri Schwentnerju več svojih slik in to pokrajin in portretov.

Gosp. Jakopič je ostal isti, kakršnega smo ga spoznali že na prvi umetniški razstavi. Velik talent, ki ima nenavadno bistro oko za svetlobo in barve, a škoda je, da razstavlja skoro same — načrte, skice in študije. Radi bi videli spet enkrat nekaj do zadnje poteze dovršenega! Najboljši se nam je zdel neki ženski portret (doplečna študija od zadi). Karikatura nekega gizdalina pa po našem mnenju ne spada v umetnost, torej tudi ne v razstavo.

Gosp. Grohar gleda bolj na tehniko nego Jakopič. Med stvarmi, ki smo jih videli v Schwentnerjevem oknu, je bilo nekaj pokrajin in pa en portret (pisatelja Kostanjevca), ki zopet priča, da je Grohar najmočnejši baš v portretih. Original je umetniško zadet, samo v obličju bi bilo želeti nekoliko več življenja in plastičnosti! . . .

Izložba Avgustina Rodina, katero je praško umetniško društvo »Manes« v posebnem za to zgrajenem paviljonu priredilo, je kakor veličastno prirodno čudo, katero prihajajo množice gledat s svetim, boječim občudovanjem. Malo je duš, ki ne zatrepčejo v neki tajni, neznani grozi pred temi kipi, polnimi sveže, divje sile, pred temi telesi z gigantskimi, železnimi mišicami, v katerih trepeta življenje, ljubezen, strast in obup. Ha, to so pesmi, kakršne poje orkan na samotnem morju, pesmi, katere spremlja blisk in grom, pred katerimi ledene srca, pesmi, ki nam odkrivajo vso veličino, vso strašno silo človeških čustev. Té oči vas gledajo v dušo, té roke se dotikajo nepoznanih strun vašega bitja in vsaka poteza v obrazu in vsaka mišica na telesu teh mrtvih kipov, mrtvih, a živčih v demonskem ognju, katerega jim je vdabnil genij, pripovedujejo vam reči, katerih še nikdar niste slišali, a ki so v vas, spe v vas. In vas je groza

in obrnete se v stran, zakaj ako vstane ono tajno iz dna vaših duš, raztrgali bi obleko raz sebe, pali na kolena in zakričali z glasom in rokami in z vsem telesom molitev k nebesom, da bi jo slišal ves svet, — Taka je »molitev« Rodina. — In vaša duša bi se trgala od telesa, kakor »duša«, ki jo je ta največji kipar našega časa s pretresujočo sugestivno silo vklesal v kamen: Centaur, kateremu se v neizrečnem hrepenenju trga zgornji človeški del od dolnjega, živalskega. — In mimo njegovega »Ivana Krstitelja«, mišičavega proroka iz puščave, mimo »stare žene« z izsušenimi prsmi, mimo njegovega divnega, slavnega »Poljuba« — dveh silnih, močnih, mladih bitij, ki sedita na skali krasna in gola in se objemata — mimo »Eve« z mogočnimi boki pramatere — pridemo k meščanom iz Calaisa. Spominjate se še onih šestih zgodovinskih meščanov iz Calaisa, ki so se, da rešijo mesto razdejanja, na milost in nemilost prodali zmagovalcu in »bosi, z vrvjo okrog vratu, prodali ključ od mesta in trdnjave«? Tako stoji eden pred vami, samo z raztrgano srajco pokrit, da se vidijo njegove gole noge, tako stoji tu z neizmernim gnevom v obrazu, od glada izsušenem, s težkim, ogromnim ključem v obeh rokah. Zadnji je izmed te šesterice, ki jo je ustvaril Rodin in ki stoji na sredi trga v Calaisu — brez postamenta, na zemlji, da njih potomci hodijo mimo njih in vsak dan gledajo te mučeniške, a silne obraze iz oči v oči. Rebel je ta Rodin kakor vsi geniji. Kako je vse ogorčeno zakričalo ko je l. 1864. izstavil svoj prvi poskus »Moža s prelomljenim nosom«. In od takrat je pomenilo vsako njegovo delo boj proti privilegiranim nazorom, proti konvencionalizmu v umetnosti in življenju. Menda se še ni za nobeno umetniško delo tako strastno in toliko bojevalo, kakor za njegovega Balzaca, o katerem se trdi, da je bila »njegova zunanost ravno tako divja, kakor njegov genij«. In takega je ustvaril Rodin, s ponosno vzklonjeno glavo, truplo zavito v plašč, brez pravih form in oblik, silnega in neuglajenega kakor skala. Kritiki so ga obsojali in celo nekateri njegovi privrženci so trdili, da je mojster zgrešil, ali Rodin je ostal pri svojem in že danes se kip drugače sodi. — Županský, ki je napravil plakat za to izložbo Rodinovih del v Pragi, je uporabil baš statvo Balzaca, da s tem karakterizira velikega francoskega kiparja. In res ne bi bil mogel umetniškega delovanja Rodinovega bolje in sugestivneje označiti.

Avgust Rodin je bil rojen leta 1840. v Parizu. Prvo svoje delo je izstavil leta 1864. V tridesetih letih je šel v Belgijo, da se preživi. Pri povratku v domovino l. 1877. je izstavil »Kovovi vek«, o katerem se je najprvo trdilo, da je — direkten odlitek mladega moža in šele po mnogih preiskovanjih in poizvedovanjih se je pripoznala Rodinu njegova umetniška poštenost. Dobil je za ta kip medaljo 3. razreda, kip sam je bil nakupljen za Luksemburški vrt — a to šele leta 1880., tako da je umetnik šele s štiridesetimi leti začel svojo pravo umetniško karijero. Od tedaj neumorno ustvarja nova dela, od katerih mu vsako pripori novih častilcev in občudovateljev. —

V praški izložbi, prirejeni od društva ustvarjajočih umetnikov »Manes« s sodelovanjem češke akademije za vedo, prosveto in umetnost, umetniške besede in društva čeških žurnalistov pod protektoratom mestnega sveta kraljevega glavnega mesta Prage, je bilo izstavljenih 89 kipov in 75 okvirov z risbami. Izložba je v krasnem modernem paviljonu v treh prostorih, ki so vsi z neobičajnim umetniškim okusom okrašeni. Mojster Rodin se je sam pripeljal iz Pariza, da vidi izložbo svojih del, katero so do danes obiskali brezštevilni domači in tuji umetniki, dostojanstveniki, društva i. dr.

Zofka Kvedrova.